

Міністерство культури України
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie
Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової
Інститут культурології НАМУ
Український центр культурних досліджень
Київська дитяча Академія мистецтв

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ І КУЛЬТУРІ

*Матеріали
Міжнародної науково-творчої
конференції*

Одеса - Київ - Варшава
2013

У 2008 році Польський Інститут вдруге оголосив конкурс-замовлення музичних творів на тексти польських поетів для композиторів-стипендіатів програми "Gaude Polonia". Експертна комісія вибрала чотирьох молодих митців: Світлану Азарову, Золтана Алмаші, Марію Олійник, Любаву Сидоренко. У 2009 році був підготовлений спільний проєкт між українськими та польськими композиторами. Ансамбль *Nostri Temporis* виступив з ініціативою написання композиторами з України і Польщі інструментальних мініатюр для камерного ансамблю. Головною метою ініціативи стала ідея презентації цих творів на українських концертних майданчиках у програмі під назвою 3/5 – "короткий метр" у музиці молодих композиторів України і Польщі. Неординарність задуму та певна символічність назви проєкту полягали у завданні, яке поставив Ансамбль як перед композиторами, так і перед собою, а саме: композиторам пропонувало втілити в інструментальних мініатюрах (склад – тріо, тривалість – п'ять хвилин) квінтесенцію їхнього теперішнього творчого "місцезнаходження".

Отже, діяльність Польського інституту в Україні пов'язана із всебічним переосмисленням та відродженням взаємовідносин між творчими надбаннями митців, знайомством з народними традиціями країн, "реабілітацією", "реставрацією" та численними складовими історії українсько-польського діалогу в мистецьких пошуках. Для українських композиторів навчання у Польщі є блискучою школою вивчення раніше заборонених мистецьких течій, методів і форм, прагнення до пізнання та адаптації актуальних подій, які відбуваються у сучасному світовому мистецтві.

Бойко Ірина Миколаївна

ТРАДИЦІЇ BEL CANTO У СУЧАСНІЙ ТЕОРІЇ ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА

У теорії вокального виконавства феномену *bel canto* належить особливе місце, що пояснюється значимістю його впливу на всю європейську культуру академічного співу.

Словосполучення *bel canto* дослівно перекладається з італійської мови як красивий спів. Змістовність поняття *bel canto* пов'язана з виникненням та розвитком оперного мистецтва в культурі Італії. Цей період з XVII по першу половину XIX століття іноді визначається мистецтвознавцями як "епоха *bel canto*".

До поняття *bel canto* відносять особливу манеру співу. Це вокально-виконавський стиль, який характеризується легкістю та тембральною насиченістю, інструментальною рівністю звучання голосу на всьому

му діапазоні, кантиленою та віртуозною досконалістю. З поняттям *bel canto* також пов'язують оперний стиль композиторів В. Белліні, Дж. Россіні, Г. Доницетті та ранню оперну творчість Дж. Верді.

Незважаючи на значний обсяг досліджень з даної проблематики, питання *bel canto* не є вичерпаним і продовжує привертати увагу співаків, викладачів співу, музикознавців, культурологів.

За останні двадцять років було зроблено чимало з дослідження даної теми як українськими, так і іноземними вченими. *Bel canto* вивчали П. Барб'є, О. Джандер, С. Масако, Ч. Осборн, Дж. Старк, Ф. Фуллер, А. Херіот, Р. Челетті, А. Юварра. В Україні та пострадянському просторі – Н. Андгуладзе, Л. Дмитрієв, І. Драч, О. Круглова, П. Луцкер, Б. Лупин, Є. Рубаха, Е. Сімонова, О. Стахевич, І. Сусідко, А. Хоффман.

Сучасні дослідники традицій *bel canto* намагаються з'ясувати поняття у всіх його вимірах, точно визначити його зміст та пояснити деякі моменти (що стосується звукоутворення) з позиції нових досягнень науки. Серед напрямків дослідження *bel canto* – історичний вимір, вокально-виконавська та педагогічна практика, стилеві особливості оперної творчості В. Белліні, Г. Доницетті, Дж. Россіні.

У працях Н. Андгуладзе, Ф. Фуллера, А. Херіот, Р. Челетті, А. Юварри розглядається історія *bel canto* як явища вокально-виконавської культури. А. Юварра, відомий співак та мистецтвознавець, аналізує сучасні проблеми та тенденції розвитку вокальної освіти в США та країнах Європи. Посилаючись на праці П. Тозі, Дж. Манчіні, М. Гарсії, Ф. Ламперті, А. Пертіле, він намагається пояснити основні вокальні постулати *bel canto* сучасними науковими знаннями. А. Юварра виводить основні три складові "секрету *bel canto*". На його думку, "секрет" полягає у виявленні глибинної природи голосу та у гармонійному співвідношенні в звуці округлості, м'якості та блиску. При цьому важливо досягти простоти і зручності в співі.

Н. Андгуладзе, відомий тенор та викладач сольного співу, спираючись на праці П. Тозі, Б. Марчелло, Б. Менгоцці, Л. Керубіні, Г. Манштейна, Л. Багадурова, Е. Гара, сформулював шість головних постулатів *bel canto*. Це – рефлекторність процесу співу; спів не голосом, а "механізмом"; повне керування диханням, яке повністю перетворюється на співочий звук; здатність співака переносити звук у голову; чітка диференціація горизонтальної та вертикальної звукових проекцій; резонанс. Н. Андгуладзе доводить, що все, що є дійсно цінним у сучасному співочому мистецтві, безпосередньо пов'язане з традиціями *bel canto*. Він вважає *bel canto* ідеальною моделлю звучання глосу, яку за віки сформувала

вокальна школа Італії. На його думку, сучасне звернення до кращих співочих традицій здатне протидіяти поширенню масової культури.

Кілька праць дослідженню bel canto присвятив О. Стахевич. Він розглянув формування та еволюцію вокально-виконавського та композиторського стилю bel canto в культурі Італії. А. Херіот досліджує відомості про вокальне мистецтво співаків-кастратів, з появою яких почався розквіт bel canto та панування на оперній сцені культу голосу. Майстерність окремих виконавців досягала надзвичайного рівня, що привело до особливого положення співаків у суспільній ієрархії того часу. Дж. Старк присвячує своє дослідження історії вокальної педагогіки з часів виникнення традицій bel canto до наших днів. Ч. Осборн, С. Масако, досліджували стилістичні особливості творчості В. Белліні, Дж. Россіні, Г. Доніцетті. І. Драч вважає, що вокальні традиції bel canto, на яких виховувались покоління співаків, створили особливу виконавську культуру. Своє звернення до вивчення традицій bel canto вона пояснює відсутністю серйозного теоретичного осмислення та цілісної моделі розуміння феномену bel canto. А. Хоффман розглянула bel canto як цільне явище, у поєднанні стилю композиторської творчості В. Белліні, Г. Доніцетті, Дж. Россіні з вокально-виконавською школою та педагогічними традиціями.

Не можна проходити осторонь, коли в сучасному інформаційному просторі з'являються сумнівні праці, в яких поняття bel canto перетворюється на бренд та використовується авторами з метою реклами своєї педагогічної діяльності. До таких творів можна віднести "Секрети бельканто" А. Кравченка, "Школу бельканто І. Ульєвої" І. Ульєвої, "Кишенькову школу бельканто (навчання академічному співу в громадському транспорті)" П. Іванова. Гучними назвами автори намагаються привернути до себе увагу та створюють в суспільній думці спрощену та неправдиву уяву про таке змістовне поняття, як bel canto.

Звернення до традицій bel canto як до еталону академічної вокальної культури пояснюється прагненням до краси та досконалості.

Борецька Анна Вікторівна

ГРАВЮРА "ТРИХОПАДІННЯ" 1504 Р. А. ДЮРЕРА ЯК ДЖЕРЕЛО ТЕМАТИЧНИХ ВАРІАЦІЙ У ТВОРЧОСТІ ГАНСА БАЛЬДУНГА ГРИНА

Після смерті Альбрехта Дюрера 6 квітня 1528 р. його друг Вільгельм Піркгеймер написав зворушливі епітафії, одна з яких прикрашає могилу художника: "Все, що було смертним в Альбрехті Дюрері, захова-

Зосім Ольга Леонідівна	
Сакральний і мистецький виміри духовної пісенності.....	36
Коваленко Наталія Павлівна	
Просвітницька діяльність Івана Гончара.....	40
Ковальова Юлія Сергіївна	
Оперетковий жанр на музично-театральній афіші Києва: сторінки історії	43
Коробецька Світлана Юріївна	
Основи теорії інформації в аспекті дослідження еволюції оркестрового стилю.....	45
Лунак Тетяна Ігорівна	
Закарпатська художня школа в європейському культурному контексті.....	48
Павельчук Іванна Андріївна	
Прикмети постімпресіонізму в мистецькій практиці Володимира Патики	52
Радзівевський Віталій Олександрович	
Субкультура українських багатіїв у європейському контексті.....	54
Титенко Дмитро Павлович	
Історичне відтворення клавішних музичних інструментів першої половини XVIII ст. у сучасному мистецькому просторі.....	59
Ян Ірина Миколаївна	
Український музично-драматичний театр у соціокультурному просторі України останньої третини XIX – початку XX століть.....	62

СЕКЦІЯ 2

ДІАЛОГ КУЛЬТУР: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

Андросова Дарія Владимировна	
Афольклоризм К. Шимановского 1910-х годов в исполнительской проекции.....	65
Афоніна Олена Сталівна	
Діяльність Польського інституту в Україні у контексті діалогу культур	68
Бойко Ірина Миколаївна	
Традиції bel canto у сучасній теорії вокального виконавства	72